

REMISSYTTRANDE

Datum

2026-02-13

Dnr

2025/8028

Regeringskansliet

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L4@regeringskansliet.se

Betänkandet Särskilda provokativa åtgärder (SOU 2025:109)

(Departementets diarienummer Ju2025/02310)

Utredningen föreslår en reglering av användningen av s.k. särskilda provokativa åtgärder, dvs. åtgärder som kan innebära att någon förmås att begå ett brott. Vidare föreslår utredningen en reglering av brottsbekämpande myndigheters möjlighet att genom fiktiva fordonsuppgifter använda fordon som inte kan kopplas till myndigheten.

Justitiekanslern har inte några synpunkter på de förslag som läggs fram i betänkandet och de överväganden som görs där gällande regleringen av fiktiva fordonsuppgifter.

Beträffande förslaget på reglering av användning av särskilda provokativa åtgärder ställer sig Justitiekanslern på ett allmänt plan positiv till att förutsättningarna för användandet av sådana åtgärder författningsregleras. Justitiekanslern har dock följande synpunkter.

Förslaget innebär att särskilda provokativa åtgärder ska få användas vid förundersökning av brott bl.a. med vissa angivna straffminimum eller antagna straffvärdenivåer. Justitiekanslern har utifrån nuvarande lagstiftning inga synpunkter på i vilka situationer som sådana provokativa åtgärder kan komma i fråga. Som påpekas i utredningen finns dock ett lagförslag på långtgående förändringar av påföljdssystemet (SOU 2025:66). Om dessa förslag genomförs kommer det bl.a. innebära ett flertal höjningar av straffminimum och ändringar av hur straffvärdebedömningar ska göras. Ändringarna föreslås träda i kraft inom en relativ snar framtid.

Justitiekanslern har svårt att överblicka hur de föreslagna ändringarna av straffskalor och straffvärdebedömningar kan komma att utöka möjlighet att tillämpa särskilda provokativa åtgärder i enlighet med betänkandet. Det är därför önskvärt att detta analyseras närmare i den fortsatta beredningen för att säkerställa att möjligheten att tillämpa sådana åtgärder inte görs alltför vid på ett sätt som medför problem i proportionalitetshänseende.

Den föreslagna regleringen innebär att provokatören får utföra handlingar som objektivt sett utgör exempelvis förberedelse, stämpling eller medhjälp till det framprovocerade brottet. I vissa situationer bör det enligt utredningen

också anses motiverat för provokatören att begå självständiga brott (s. 153 f). Det föreslås även att privatpersoner i undantagsfall ska få genomföra särskilda provokativa åtgärder (s. 206). I utredningen behandlas frågan om provokatörens straffrättsliga ansvar relativt kortfattat. Sammanfattningsvis anges att åtgärder som vidtas med stöd av regleringen är förenlig med gällande rätt och därför inte kan medföra straffrättsligt ansvar (s. 215).

Någon särskild reglering av provokatörens straffrättsliga ansvar föreslås emellertid inte. Enligt Justitiekanslern finns dock skäl att i det fortsatta lagstiftningsarbetet närmare utreda den frågan. Bara det förhållande att det inte kan uteslutas att privatpersoner kan verka som provokatorer talar enligt Justitiekanslern för att det behövs en mer uttrycklig författningsreglering av ansvarsfrågan.

Vidare föreslås en bestämmelse om att tillstånd till särskilda provokativa åtgärder inte får meddelas om det innebär en risk för någons liv eller hälsa (7 § andra stycket). I betänkandet anges bl.a. att det exempelvis bör vara förbjudet att vidta en åtgärd som innebär att någon förmås att utföra misshandel eller sexualbrott (s. 160). Bestämmelsen synes alltså ta sikte på att begränsa vilken typ av brott som får framprovoceras. Den föreslagna bestämmelsen är dock enligt Justitiekanslern formulerad på ett sådant sätt att den kan uppfattas som att den avser att skydda en obestämd personkrets som bl.a. innefattar såväl provokatören som den provocerade. Om syftet med bestämmelsen endast är att begränsa vilka brott som får framprovoceras bör detta förtydligas. Möjligen kan det övervägas om bestämmelsen som sådan är överflödigt med hänsyn till det tydliga proportionalitetskrav som redan föreslås.

Vad slutligen gäller förslaget om framställning av fiktiva barnpornografiska bilder ansluter sig Justitiekanslern till de synpunkter som framförs i det särskilda yttrandet. Justitiekanslern instämmer alltså i att de integritetsrisker som lagförslaget innebär avseende behandling av personuppgifter inte fullt ut går att bedöma. Denna fråga förtjänar att adresseras närmare i den fortsatta handläggningen.

Ärendet har föredragits av kanslerrådet Maria Mirlas. I ärendets beredning har även byråchefen Martin Mörk deltagit.

Thomas Bull